Open Access 2026-11-16
© Typotex Kiadó

BEVEZETÉS

Ez a tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy mi a fájlcserélő hálózatokon egymással tartalmat illegálisan, félillegálisan megosztó felhasználók tíz- és százezreinek a szerepe a kulturális ökoszisztémában, a termelés, elosztás, fogyasztás, újrahasznosítás, csere különböző (globális és lokális) szinteken zajló folyamataiban.

Ezt a kérdést nehezebb feltenni, mint gondolnánk. Az internetes fájlcserélők száma, az általuk forgalmazott digitális javak tömege, a jelenség fennmaradását lehetővé tevő technológiai innovációk sora, a fájlcserélők politikai, gazdasági, társadalmi jelentősége alapján azt hihetnénk, hogy a fájlcsere jelenségének megértése nélkül aligha alkothatunk megbízható képet a kulturális iparágak – a fájlcsere jelenségével nagyjából egy időben beindult – látványos átalakulásának folyamatáról, várható kimeneteléről. Ám mindennek ellenére a fájlcserélők a kulturális iparágakban lezajló konvergenciafolyamatok páriái. Bár ideiglenesen és akaratunk ellenére részesei e folyamatoknak, de igazából egyetlen cél fogalmazható meg velük kapcsolatban: a folyamatokból való kiiktatásuk imperatívusza. A fájlcserélőket ugyanaz a gyanakvás és elutasítás övezi jogászi, üzleti, politikai körökben, mint amilyen gyanakvás és elutasítás (vagy éppen tanácstalanság) kísérte a többi szerzői jogi kalózt, normasértőt saját korában. Pedig itt és most – és ez az itt következő tanulmány egyik legfontosabb megállapítása – a fájlcserélők ma ugyanolyan alapvető és megkerülhetetlen, paradigmaváltó szerepet játszanak a kulturális javak körforgásának átalakulásában (átalakításában), mint amilyen paradigmaváltó szerepük volt számos korban és piacon azoknak, akiket korábban kalózoknak tartottak kortársaik.

Miért kitüntetett a fájlcserélők szerepe egy olyan korban, amikor a digitális forradalomnak köszönhetően a fájlcserélőktől függetlenül is alapvető változások zajlanak a kulturális piacok működésében? Miben más, esetleg több a fájlcsere elterjedése azoknál a változásoknál, melyeket egy Google, egy YouTube vagy egy Apple iTunes megjelenése okoz a kulturális javak termelésének, elosztásának eddig ismert folyamataiban?

A fájlcserélők megjelenését ugyanazok a technológiai innovációk tették lehetővé, melyek önmagukban is képesek radikálisan átírni a legtöbb kulturális iparág működésének számos peremfeltételét, így például a

www.interkonyv.hu
© Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

hordozó gyártásával, disztribúciójával, kereskedelmével kapcsolatos eddigi modelleket és struktúrákat. A számos, egymást követő technológiaváltás közül azonban nem mindegyik tekinthető korszakhatárnak. A korszakhatárrá váláshoz ugyanis az kell, hogy a technológiaváltás nyomán lehetővé vált új termelői, fogyasztási, üzleti stb. logikák ne legyenek tökéletesen beilleszthetők a korábbi kontextusokba. A korábban ismeretlen társadalmi, kulturális gyakorlatok megjelenésén keresztül léphetnek színre azok a szereplők, akik képesek az addigi játékszabályokat újraírni.

A digitális technológiák ilyen korszakhatárt jelentenek a kulturális iparágak történetében. De az okok nem azok, amik elsőre eszünkbe jutnak. A tartalmak előállításának, terjesztésének digitális technikái, a közönségek újraszerveződése a hálózati korban önmagukban is jelentős átalakulásokat indukálnak a megszokott üzletmenetben, elég ha az online rajongói közösségek szerepére (Jenkins, 2006), vagy a zeneterjesztés radikális átalakulására gondolunk. Ezek a változások azonban nem hoznak paradigmatikus változást, mert beilleszthetők a kulturális piacok átalakulásának inkrementális modelljébe. Más szóval: e változások tulajdonképpen a csak már eddig is létező folyamatok hatékonyságára vannak hatással, de nem nyitnak meg új dimenziót a piacok működésében.

Elég csak az 1990-es évek internetes felfutásakor a kulturális piacok életébe berobbant távközlési cégek vagy végberendezés-gyártók, azaz az értékláncban a technológiai elemeket ellenőrző szereplők történetére gondolnunk. Az AOL-Time Warner összeolvadás körüli pillanatokban úgy tűnhetett, hogy ezeknek az új szereplőknek a színre lépése jelenti majd a kulturális piacok történetének legnagyobb változását. Azóta kiderült, hogy e szereplők, ha első pillanatban ijesztőnek tűnt is az a lendület, mellyel színre léptek, valójában meglehetősen jól megszelídíthetők, és befolyásuk viszonylag könnyen semlegesíthető. Az új szereplők korlátozott befolyása annak köszönhető, hogy egy olyan jogi, iparági környezetben kell mozogjanak, melyet az elmúlt 300 év során a kulturális iparágakban (Hesmondhalgh, 2007) érdekelt szereplők alakítottak ki maguknak, s melyben – mint az az elmúlt évtizedek jogi konfliktusai során bebizonyosodott – a technológiai oldalról érkező legális szereplőknek kevés mozgásterük van.

Ha azokra az új szereplőkre vagyunk kíváncsiak, akik ténylegesen fenyegetik a status quót, akkor őket nem a hivatalos, nagyvállalati entitások között kell keresnünk, hanem a kulturális piacok korábban *„a fogyasztó”* néven ismert szereplői között. A technológiai változásoknak köszönhetően a fogyasztóknak lehetőségük nyílt néhány, korábban csak az iparági szereplők kompetenciájába tartozó tartalompiaci feladat

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

ellátására. A otthoni számítógépek digitalizálási kapacitása a kulturális javak digitális verzióinak elkészítésében játszik aligha túlértékelhető szerepet, míg a fájlcserélő technológiák a disztribúció folyamataiban teszik lehetővé a részvételt. E két technológiai lehetőség nyomán a kulturális termelés és elosztás mediatizált, racionalizált és iparszerűen lebonyolított folyamataiból korábban szükségszerűképpen kizárt fogyasztók egyik pillanatról a másikra beáramlottak azokba a terekbe, ahol a kulturális tartalmak előállításáról, disztribúciójáról szóló döntések megszülettek és végrehajtódtak, és – talán nem túlzás ezt állítani – a maguk kezébe vették az irányítást.

Természetesen nem a disztribúció az egyetlen olyan terület, melyben a korábbi fogyasztóknak alkalmuk nyílt tömegesen megjelenni. A tartalomipar jogi környezetével, a digitális kultúrával foglalkozó irodalmak első generációja (Lessig, 2001, 2005) a fogyasztók kreatív termelésben és a kulturális javak kreatív újrahasznosíthatóságában, remixelhetőségében látták a digitális forradalom legfontosabb hozadékát. Azóta azonban kiderült, hogy a digitális eszközök megjelenése önmagában sem több, sem jobb kreativitás létrejöttét nem eredményezi automatikusan. Az egyén önkifejezése digitális eszközök nélkül is lehetséges volt, s a digitális eszközök sem képesek felszámolni a kreatív javak termelése útjában álló legfontosabb akadályokat: a kreativitás, az ötletesség, s szellemesség, a gondolati mélység vagy az egyszerű rajz-, ritmus- és formakészség hiányát. A felhasználók által generált tartalmakat övező lelkesedést szükségszerűen a kiábrándulás kellett kövesse, amikor kiderült, hogy a digitális technológiák és egy fehér rajzlap között semmi különbség nincs: vagy tud vele az egyén kezdeni valamit, vagy nem.

A felhasználói tartalmak látványos felszínre bukkanása mögött valójában egy másik jelenséget érdemes észrevenni, ez pedig *a kreatív termelés nem hivatalos, nem mainstream terjesztési csatornáinak mindenki számára láthatóvá válása volt*. A szubkulturális gazdaságok saját terjesztési hálózatai természetesen korábban is léteztek, a digitális infrastruktúrán azonban ezek a korábban jobbára észrevétlen és hozzáférhetetlen csatornák és a rajtuk terjedő tartalmak a kívülálló számára is láthatóvá és hozzáférhetővé váltak. Ez a YouTube demokráciája: a szolgáltatás gravitációs mezője képes volt egy tető alá terelni a lehető legkülönbözőbb niche-ekben tenyésző alkotókat és alkotásaikat, s ezzel óhatatlanul összekeveredtek a közönségek is. *Az a jelenség, amire mint felhasználói tartalmak forradalma tekintettünk, valójában* néhány erős, központi online tartalomaggregátor megjelenése által lehetővé tett *disztribúciós*

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

forradalom volt, amelyik a globális netes közönség számára láthatóvá és elérhetővé tett korábban láthatatlan és elérhetetlen tartalmakat.

A disztribúciónak azonban ezzel párhuzamosan lezajlott egy másik forradalma is, ami az előbb említett jelenség furcsa doppelgangerének tekinthető. E forradalom nem az amatőr és félprofesszionális tartalmak láthatóvá válásáról szól, hanem a globális, professzionális mainstream-tartalmak terjesztésére szolgáló zárt, globális disztribúciós hálózatának összeomlásáról, és az azon keresztül terjesztett tartalmak megállíthatatlan szivárgásának következményeiről.

	UGC (felhasználói tartalom) logika	**Professzionális iparági logika**
Mi a tartalom forrása?	niche, szubkulturális termelők, hálószoba-alkotók, félprofesszionális és amatőr alkotók	vertikálisan integrált, mainstream, globális iparági szereplők
Kik az analóg kor disztribútorai?	szubkulturális gazdaságok helyi, félprofesszionális szereplői	vertikálisan integrált, mainstream, globális iparági szereplők
Kik a digitális kor (meghatározó) disztribútorai?	vertikálisan integrált, mainstream, globális iparági szereplők (YouTube)	elosztott, végfelhasználói kézben lévő hálózatok, helyi, szub- és ellenkulturális amatőr és félprofesszionális szereplők

A felhasználók forradalmi szerepe a digitális hálózatokon

Legyen bár a YouTube és a többi, online felület szerepe bármennyire is meghatározó a felhasználók által létrehozott tartalmak disztribúciójában, az a tény, hogy kénytelenek megfelelni egy tőlük függetlenül létrejött jogi környezet diktálta szabályoknak, megakadályozza őket abban, hogy legalábbis rövid távon, jelentősen átalakítsák a kulturális iparágakban uralkodó status quót. Erre csak azok a szereplők képesek, akik jogilag is, technológiailag is elérhetetlenek az ellenőrzésükre tett erőfeszítések számára, s kívül állnak az ipari szereplőket kötő jogi szabályrendszeren. Bár a tartalomtulajdonosok a szerzői jogaik megsértése miatt szinte egy időben indítottak pereket a fájlcserélők és a YouTube ellen, de megállapodásra, a játékszabályok betartására ezek közül csak a YouTube-ot lehet kényszeríteni. Bár az inkumbens tartalomipari szereplők szemében mindketten kalóznak látszanak, hiszen mindketten érintettek a szellemi javak engedély nélküli forgalmazásában, az igaz veszélyt

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

csak a fájlcserélők jelentik, mert őellenük nincs ebben a pillanatban jó védekezés.

E dolgozat célja, hogy kísérletet tegyen a fájlcserélő P2P-kalózok, a kulturális piacok eme autonóm és nehezen megzabolázható szereplőinek a megjelenéséből következő átalakulások megértésére. Ez, mint már korábban említettem, korántsem evidens vállalkozás, hiszen a szerzői jogi kalózok megörökölték a tengeri kalózoktól a „*communis hostis omnium*" – a *minden ember közös ellensége* (Cicero, 2007) kitüntető státuszt. Bár a szerzői jog hagyományos kalózai és a az illegális fájlcserélők között talán több a különbség, mint a hasonlóság, ez utóbbiak jelentős hányada önként és dalolva öltötte magára a kalóz titulusát, reputációját, külsőségeit.

Az illegális fájlcserélők így tehát megörökölték a szerzői jogi kalózzal szembeni gyanakvást és ellenérzést is. Az elutasítás okai is hasonlók. A fájlcserélő, akárcsak a többi szerzői jogi kalóz, alapvetően a vágyak és élvezetek területén működik gyanús és tisztázatlan kereskedelmi motivációkkal, a transzformativitásnak[1] még a látszatára sem ügyelve, miközben tevékenységével a (szellemi) tulajdonjogot és ezen keresztül a teljes jogrendet veszélyezteti (Liang, 2005). Mindennek az lett az eredménye, hogy a szerzői jog e kortárs kalózairól a Nyugaton domináns diskurzusokban alapvetően két, egymástól radikálisan elszeparált szinten esik, eshet csak szó.

Az egyik szinten a fájlcserélő – némileg sarkítva – az az egyén, aki minden törvénynek, tiltásnak, szép szónak, kérésnek, technikai másolásvédelmi eszköznek fittyet hányva csak a kreatív termelők vérével, verejtékével előállított tartalmak eltulajdonításában érdekelt. Minden végfelhasználó potenciális tolvaj, legalábbis erre engednek következtetni a legális felhasználókkal minden DVD-n és mozifilm előtt kötelezően végignézetett tiltások és fenyegetések, a kalózok visszaszorítása céljából elkészített, a következő oldalon található ábrán láthatóhoz hasonlatos reklámanyagok, illetve az egyéni kalózok tárgyalására használt nyelv, beszédmód, a velük szembeni jogi, rendészeti fellépések forgatókönyvei.[2] A szerzői jogi jogosultak fogyasztók irányában tanúsított attitűdje

[1] Transzformativitás alatt itt és máshol a szellemi javak olyan felhasználását értem, melynek során valami új, de ismert alapanyagra épülő, abból dolgozó alkotás jön létre. A szerzői jog ezt származékos művekként ismeri, mások remixként, feldolgozásként, hommage-ként stb. A szellemi alkotások remixelhetőségéről, és arról, hogy a szerzői jogi törvények milyen mértékben lettek gátjai a reciklálásra épülő kreativitásnak lásd: (Lessig, 2001, 2005).

[2] Erről bővebben az 5.1 fejezetben esik majd szó.

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

ilyen szempontból meglepő mértékben hasonlít a katolikus egyháznak a híveihez való viszonyához, amennyiben mindketten abból indulnak ki, hogy az ember alapvetően bűnös. Grassmuck (2008) hívja fel a figyelmet arra az érdekes tényre, hogy ennek az ősbűnnek a forrása, a paradicsomi bűnbeesés, a tudás fájáról való gyümölcs tiltott megkóstolása kényelmetlenül hasonlít a szerzői joggal védett alkotások engedély nélküli felhasználásának ősbűn státuszára.

A *Music Television* kalózkodás elleni kampányposztere[3]

Az egyéni kalóz szintjén a szerzői jogsértés morálisan és törvényileg is elítélendő bűn, az egyéni fájlcserélőnek kijáró szerep tehát a bűnösé,

[3] Forrás: http://adsoftheworld.com/

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

aki a bűnösök megbüntetését, illetve a többiek elrettentését célzó büntetőügyek alanyaként jelenik csak meg a hivatalos diskurzusokban.

A másik nyelv, amin a P2P-kalózokról szó eshet, a fájlcserével mint elsődlegesen gazdasági jelenséggel foglalkozik. A kalózokkal való együttélés – legalábbis rövid távon – elkerülhetetlen. Ennek a felismerésnek a nyomán felerősödött a kalózkodás gazdasági-piaci következményei iránti érdeklődés, s így megjelentek azok a piackutatások, ökonometriai elemzések, melyek a kalózkodás legális piacokra gyakorolt hatását igyekeztek felmérni. Az elmúlt években az adatgyűjtési, piacmérési, elemzési módszertanok folyamatos finomodásának lehettünk tanúi, mely folyamat annak köszönhető, hogy a kalózkodás által leginkább érintett szereplők is ráébredtek, hogy a megfelelő részletességű üzleti információk nélkül esélyük sincs felvenniük a versenyt, illetve alkalmazkodniuk olyan folyamatokhoz, melyeket megakadályozására, mint az kiderült – jogi és technológiai eszközökkel egyelőre –, képtelenek. Ez a nyelv azonban az egyéni kalózok tíz- és százezreit egyetlen névtelen, arctalan kalóztömeggé kondenzálja, mely mint gazdasági, üzleti fenyegetés jelenik meg, leírására statisztikai számadatok szolgálnak, s sorsát a policy nyelvén fogalmazzák meg rajta kívül álló szereplők.

Az egyéni piti bűnöző és a gazdaságra kártékony kalózhordák között van a kalózokról, a kalózkodásról való beszédnek egy harmadik szintje, mely a kalózkodást mint megértésre váró *társadalmi gyakorlatot* vizsgálja. Ez a megközelítés nem tagadja a kalózkodás ütközését a fennálló törvényekkel, de nem tekinti azt sem a megértés kiindulópontjának, sem utolsó állomásának. E megközelítés szerint a kalózok szorosabb-lazább hálózatokba szerveződött, egymással egyszerre versenyző és kooperáló, aktív gazdasági, politikai, kulturális, társadalmi aktorok, akik tudatosan vállalják a törvényekkel vagy informális szabályokkal való szembenállást, a status quo megsértését. E megközelítés hívei az egyes kalózok céljai, motivációi mellett a kalózhálózatok által betöltött szerepekre, funkciókra is kíváncsiak. Túllépve a legális/illegális dichotómián, a gazdasági károk lajstromozásán, e leírások elsődleges célja az, hogy azonosítsa a kalózok szerepét a kulturális termelés, elosztás, fogyasztás, csere folyamataiban, s ezeken keresztül megértse azokat az informális, rejtett csatornákat, melyeken keresztül egy helyi közösség, egy ország, egy régió, egy szakma, vagy azonos érdeklődésű emberek egy földrajzilag nem körülhatárolható csoportja megszervezi saját informális információs gazdaságát, illetve bekapcsolódik a kulturális javak globálissá vált áramlásába.

Ez a fajta megközelítés jellemzően csak ott tud kibontakozni, ahol a kalózkodásról szóló diskurzust nem monopolizálták teljesen az aktuális

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

körülményekbe beágyazott jogi és üzleti érdekek. Ez ma jellemzően két területen tapasztalható: a kalózkodás történetét feldolgozó gazdaság- és kultúrtörténeti diskurzusokban, és a – jellemzően a helyiek által – a fejlődő országokban végzett kutatásokban. A miért érthető: a történetírás által feldolgozott konfliktusok *már* nem érdekesek a jelen érdekeltjei számára, a harmadik világban pedig *még* nem sikerült teljesen kisajátítani az erről szóló diskurzust.

Az itt következő tanulmány mindkét, előbb felsorolt területről számos szöveget használ, mégpedig abból a célból, hogy ezeknek a területeknek a megközelítéseit importálva kísérletet tegyen a kalózokról szóló gondolkodás fent vázolt, harmadik útjának meghonosítására, azaz arra, hogy a jelenlegi szerzői jogi kalóz problémát az egyéni bűnöző-gazdasági probléma dichotómiáján túllépve, annak motivációi és funkciói felől megközelítve értse meg. E tanulmány – bár az utolsó szakasza épp egy empirikus piackutatást tartalmaz – abból a felismerésből született, hogy a kalózkodás piaci-gazdasági következményeinek ismerete önmagában nem elegendő a kalózok megértéséhez. A kalózkodás ugyanis soha sem csupán egy pusztán gazdasági jelenség, s az általa gerjesztett következmények ritkán maradnak meg a piac keretei között. A kalózkodás – legalábbis e tanulmány kontextusában – egy olyan társadalmi gyakorlat, melynek megértése nem lehetséges anélkül, hogy ne ismernénk e gyakorlat történetét, kulturális, társadalmi, politikai beágyazottságát.

A szövegben arra teszek kísérletet, hogy az illegális fájlcserélő hálózatokat igénybe vevő egyszeri P2P-kalóz figurája körül felfedjem azokat a kontextusokat, melyek nélkül a P2P-kalózok jelensége, jelentősége nem megérthető. E kontextusok közül az első mindjárt magának a tengeri kalóznak a figurája, az, akitől a szerzői jogi normasértő az elnevezésen túl annak gazdaságilag és politikailag ambivalens jelentésrétegeit is megörökölte. Az 1. fejezet a tengeri kalózok történetén keresztül vizsgálja azokat a tényezőket, melyek a tengeri rabló és útonálló figuráját kiemelik a hétköznapi bűnözés kontextusából, és olyan kitüntetett szereplővé teszik, aki máig kísérthet a népszerű képzeletben. A tengeri kalózok története azokra a párhuzamokra is rávilágít, amik a tengeri és szerzői jogi kalózok között felfedezhetők. A kétféle figura közötti kontinuitást ugyanis nemcsak a rablás és útonállás jelenti, de azok a viszonyok is, melyek a kalózt a hatalomhoz, a piac többi legális és illegális szereplőjéhez fűzik. A tengeri és a szerzői jogi kalóz fogalmai közötti átmenet leírásával zárul a tanulmány első szakasza.

A 2. fejezettel kezdődően kísérletet teszek arra, hogy alapvetően történeti szövegekre támaszkodva újra mondjam a szerzői jog történetének

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

néhány kulcsmozzanatát, mégpedig a szerzői jogi kalózkodás, a szerzői jogi kalózok perspektívájából. A kulturális piacok, a reprodukciós technológiák szabályozása nemcsak e szabályok megsértőit termelte ki, de azokat az okokat is azonosíthatóvá tette, ahol egyes piaci szereplőknek érdekükben – vagy éppen jogukban – áll megszegni a piaci versenyt korlátozó szabályokat. A szerzői jogi kalózok történetének három szakaszát azonosítottam, így e rész is három nagyobb fejezetből áll össze. A 3. fejezet a könyvnyomtatás-kapitalizmus nemzetközi szerzői jogi egyezményeket megelőző időszakát tárgyalja, ahol a kalózok eredendően nemzetközi jelensége áll szemben a különféle forrásokból táplálkozó helyi szabályozásokkal. E fejezet legfontosabb tanulsága az, hogy a kalózok között is nyomát találjuk önszabályozásnak, és ez az önszabályozás sok ponton erősen hasonlít a hivatalos szerzői jogi szabályok versenykorlátozó megoldásaira.

A nemzetközi szerzői jogi egyezmények megjelenésével kezdődik a szerzői jogi kalózok második nagy korszaka, melyben az uniformizálódó szerzői jogi és nemzetközi kereskedelmi rezsimeknek immár állami szinten kell állást foglalni a kulturális javak, információk,[4] tudások nemzetközi forgalma elé állított szerzői jog akadályok tiszteletben tartásáról vagy éppen figyelmen kívül hagyásáról. A kalózkodáson keresztül megszerezhető tudás, és az ezek segítségével megszerezhető előnyök mérlegelése nemzeti, állami szinten válik feladattá, s így a kalózkiadók helyett a kalóz gazdaságpolitikák válnak elemzésem tárgyává. Az 4. fejezet első esettanulmánya az Egyesült Államok kalózpolitikáját tárgyalja, azt a folyamatot, ahogy a nettó kulturális importőr kalózállam modernizációja során végül elég érdek halmozódik fel a külhoni jogosultak érdekeinek tiszteletben tartása mellett is. Ugyanennek a folyamatnak a kétszáz évvel későbbi beazonosítására teszek kísérletet a távol-keleti, kalózkodással vádolt államok eseteit feldolgozó szakaszokban, a fejezet második felében.

A 5. fejezet egy újabb korszakhatárnak, a digitális technológiák megjelenésének bemutatásával kezdődik. Ez a technológiai váltás tette lehetővé azt, hogy a kalózok népes táborában megjelenjen egy addig ismeretlen szereplő, az egyéni végfelhasználó, olvasó. A tökéletes másolatok készítésének és terjesztésének lehetősége egyik pillanatról a másikra olvasók, nézők tíz- és százmilliói számára tette lehetővé, hogy bekapcsolódhasson

[4] Az információ szó használatával kapcsolatban itt érdemes megjegyezni, hogy azt nem annak jogi értelmében használom, azaz nem azokat a dolgokat értem alattuk, melyekre, trivialitásuk és közkincsbe tartozásuk okán nem vonatkozik a szerzői jogi védelem. Az információt e szöveg kontextusában hasonló értelemben használom majd mint a tudást, a tartalmat vagy a gondolatot.

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs

Open Access 2026-11-16 © Typotex Kiadó

oly folyamatokba, melyek korábban csak a legális és kalóz iparági szereplők előtt álltak nyitva. A digitális kor kalózai épp ezért csak részben illeszthetők a szerzői jog kalózainak hagyományába. Pontosabban ennek a hagyománynak a létezése, jelentősége csak attól a pillanattól fogva vált érdekessé a P2P-kalózok számára, hogy rátaláltak saját tevékenységük – például az információs szabadságjogokban, a copyleftben megfogalmazott – politikai relevanciájára. A ráébredés e folyamata azért is érdekes, mert ezen keresztül megérthető az is, miben különböznek a fájlcserét, a digitális kalózkodást életre hívó feltételek az ezt a jelenséget később is fenntartó körülményektől. A minden érintett számára nyilvánvalóan ex-lex állapot fennmaradásának okai ráadásul a jogi szabályozói környezet eróziójának folyamatát is megragadhatóvá teszik. A 5. fejezet legfontosabb következtetése az, hogy a P2P-fájlcsere annyiban hasonlít a hagyományos kalózok történetéhez, hogy hasonló piaci kudarcok okozzák a kalózok megjelenését és meghatározó piaci jelenlétét. Az elemzés azonban rámutat arra is, hogy a P2P-kalózok létezése mára már nem magyarázható csak a piaci kudarcokkal, s ilyen szempontból a P2P-kalózok nem követik a kalózok korábbi történetei során megismert pályát. A P2P-hálózatok robosztussága és jogi, technológiai támadásokkal szembeni rezisztenciája ráébresztette a felhasználói közösséget a kooperációban és kollaborációban rejlő erőre, mely – kiegészülve a konfliktusokon keresztül kialakult közös ellenségképpel – határozott politikai küldetéssel rendelkező társadalmi erőt formált a külön-külön gyenge P2P-kalózokból. Az a folyamat, melynek a kiindulópontja a piaci szereplők és a fogyasztóik közötti kereskedelmi konfliktusként volt értelmezhető, mára elvezetett az ennél sokkal tágabb – és fontosabb – kérdéshez: a hálózat semlegessége, az információs szabadságjogok, a kulturális javak cseréjének digitális logikája körül folytatott háború kérdéséhez.

Az utolsó, 6. fejezet ezeknek a folyamatoknak igyekszik nyomára lelni egy Magyarországon végzett empirikus kutatás segítségével. 2008 folyamán egy erre a célra kifejlesztett technológia segítségével sikerült nyomon követni a három legnagyobb magyarországi fájlcserélő hálózaton zajló tranzakciókat. A fejezetben e tranzakciók közül a filmek illegális forgalmazására vonatkozó adatokat vetettük össze a legális filmforgalmazás hozzáférhető adataival, a célból, hogy képet alkothassak a P2P-kalózok magyarországi kulturális ökoszisztémában betöltött szerepéről. A kutatás legnagyobb eredménye az, hogy nemcsak a kalózkodást kiváltó piaci kudarcokat sikerült azonosítani, de kitapinthatóvá váltak azok a sajátos, paradigmatikus váltásra utaló tartalomforgalmazási logikák is, melyek csak a kalózhálózatok megjelenését követően váltak érzékelhetővé.

www.interkonyv.hu © Bodó Balázs